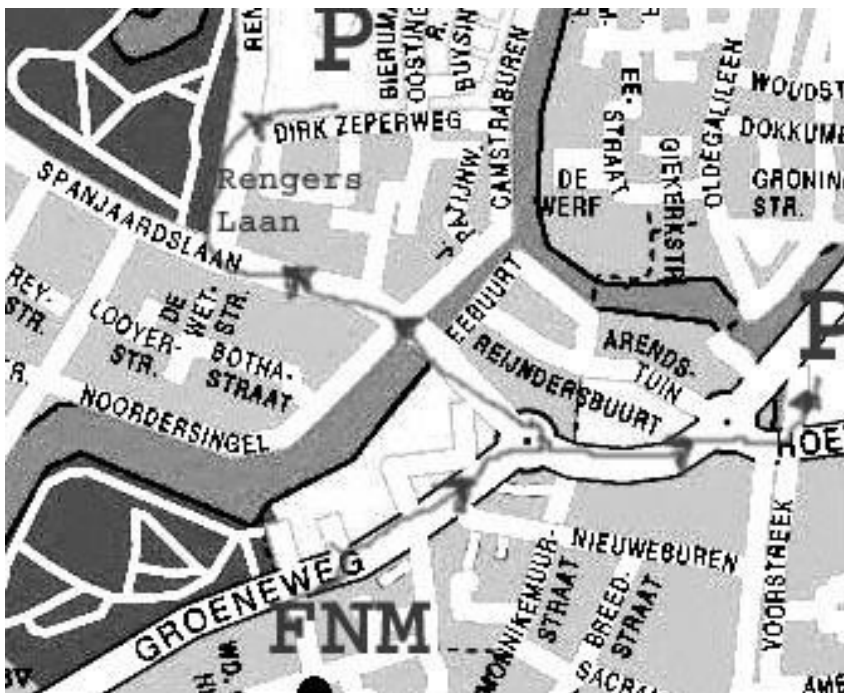

en 22.00 uur voor het parkeren worden betaald. Daarbij mag men maximaal 2 uren parkeren. Er zijn twee alternatieven:

- gratis parkeren: komend vanuit het centrum rijdt u over Noorderbrug de Spanjaardslaan op; de eerste weg rechts nemen (Rengerslaan); als u de volgende weg rechts neemt, komt u op een parkeerterrein, waar men gratis kan parkeren. Dit geldt ook voor de omliggende straten. Dit is op loopafstand van het museum.
- Parkeergarage Hoeksterend; ook dit is op loopafstand van het museum.

Fries Natuurmuseum

*Parkeer
Garage
Hoekster
End*

Verslag najaarsbijeenkomst 2004.

Gerard Bergsma

De najaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland vond plaats op zondag 21 november 2004 in de Fûgelhelling te Ureterp. De bijeenkomst werd voorgezeten door Siep Sinnema. Aanwezig waren 21 leden.

1. De voorzitter opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. Er zijn afmeldingen van Luut de Zee en John Boosman.

Het afgelopen vlinderjaar was niet echt best te noemen. Wél waren er meldingen van bijzondere vlinders. De gehakkelde aurelia werd veelvuldig waargenomen en ook de doodshoofdvlinder werd gezien. De excursies van de Vlinderwerkgroep zijn over het algemeen goed gelukt. Er waren redelijk veel deelnemers. Aan het speerpuntgebied Schaopedobbe bij Elsloo zijn tientallen bezoeken gebracht; vooral Gerrit Tuinstra spande hierbij de kroon. Qua soortenaantal was het beslist de

moeite waard. Maar liefst 481 nachtvlindersoorten werden er aangetroffen, waarvan 310 macro's en 171 micro's. Hieronder waren een aantal interessante soorten, zoals *Chloroclysta siterata* (papegaaitje), *Apamea furva* (schapengrasuil), *Apamea lateritia* (steenrode grasuil).

Het ledental van de Vlinderwerkgroep breidt zich gestaag uit. De Flinterwille wordt naar steeds meer adressen toegezonden (ook naar elders in Nederland). De kopij voor het blad is eveneens meer dan voldoende. Uiteraard zijn artikelen van leden van de Vlinderwerkgroep van harte welkom. Laat het vooraf even weten.

Het afgelopen jaar had de site van de Vlinderwerkgroep circa 5600 hits. In totaal vanaf de start van de site zijn reeds 19.160 hits geteld.

De website heet nu: www.vlinderwerkgroepfriesland.nl

Het nieuwe emailadres luidt: info@vlinderwerkgroepfriesland.nl

Siep Sinnema wijst de leden nog eens op het bestaan van de site www.vlindernet.nl van De Vlinderstichting. Hier kan men raadplegen welke rups of vlinder men heeft gezien. Tevens kan men er 'Skinner' raadplegen en verspreidingskaartjes van vlinders in Nederland bekijken.

2. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.

Gerard Bergsma heeft op 13 november de werkgroepenmiddag van de Vlinderstichting bezocht. Het programma omvatte bijdragen van de directeur van de Vlinderstichting Theo Verstrael (→ de samenwerking tussen de werkgroepen en de stichting), van Jaap Bouwman (→ onderzoeksprojecten), van Titia Wolterbeek (→ de projecten van de afdeling Communicatie), van Kars Veling (→ inhaalslag van beschermde vlindersoorten), van Vivian Siebering (→ bij onderzoek naar vlinders en libellen is hulp nodig van de werkgroepen), van Dick Groenendijk (→ stand van zaken met betrekking tot nachtvlinders en hoe nu verder). Van de presentaties is een map en een overzicht ter beschikking van de leden van de Vlinderwerkgroep Friesland.

Jannie Sinnema vertelt, dat er eerder dit jaar een convenant is gesloten tussen de Werkgroep Vlinderfaunistiek (WVF) van EIS Nederland en de Vlinderstichting. Dit wil zeggen, dat beide partijen hebben besloten hun databases te gaan samenvoegen, het gezamenlijk gebruik ervan mogelijk te maken en de uitwisseling van kennis bij projecten en in publicaties te bevorderen.

NB: De Vlinderwerkgroep Friesland wil graag eerst zelf de waarnemingsgegevens ontvangen voor de eigen database.

De ingekomen stukken worden behandeld, waaronder het project 'Inhaalslag Heideblauwtje' van de Vlinderstichting dat in de loop van 2004 is gestart. Het behelst de inventarisatie van de kilometerhokken waarin Heideblauwtjes in de jaren negentig voorkwamen. Aan de werkgroepen in geheel Nederland wordt gevraagd om tellers voor de desbetreffende kilometerhokken, teneinde vast te stellen, of deze vlindersoort daar nog aanwezig is. Ook nulwaarnemingen zijn van Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland maart 2005

belang. Volgend jaar gaat het project door. Wanneer iemand Heideblauwtjes in zijn woonomgeving heeft zitten en hij is niet door de Vlinderstichting benaderd om te inventariseren, dan kan hij/zij aan het project meedoen door zich te melden bij de secretaris van de Vlinderwerkgroep, of bij de Vlinderstichting (Kars Veling en/of Chris van Swaay).

Nieuwsbrief nr. 4 van november 2004 van de Werkgroep Vlinderfaunistiek (WVF) is binnengekomen, evenals het eindrapport 'Herstel van dagvlinders bij natuurontwikkeling op landbouwgrond' van de Vlinderstichting. NB: In Friesland zijn in dit verband drie terreinen onderzocht, namelijk Aekingerbroek, Bakkeveensterduinen en de Dellebuursterheide. Tevens is van de Vlinderstichting ontvangen: het jaarverslag 2003 'Vlinders en Libellen onder de meetlat' alsmede het 'Waarnemingenverslag Dagvlinders, Libellen, Sprinkhanen 2003' en het 'Waarnemingenverslag Ongewervelden 2004'

Er gaan nog enkele boeken rond, zoals: 'Dagvlinders in Zeeland' en 'Bosrandbeheer voor vlinders en andere ongewervelden'.

3. Ervaringen, mededelingen, inbreng van en door leden.

Jannie Sinnema heeft op 19 november twee late waarnemingen van Kleine vossen.

Andy Saunders ving op 2-4-2004 een nieuwe microsoort voor Friesland, namelijk *Eriocrania sangii* (determ. Sjaak Koster). Verder heeft Andy in september en oktober een aantal malen een 24-tal bomen gesmeerd. Hij trof hierop (op één avond) 618 exemplaren aan van *Conistra vaccinii* (bosbesuil). NB: met stropen/smeren kun je langer doorgaan dan met lichten. De laatste keer dat hij dit deed, nam hij 82 Kleine wintervlinders (*Operophtera brumata*) waar op de ingesmeerde stammen van de bomen, en ook in de takken.

Willem de Jong had veel vragen van mensen gekregen over rupsen van het Avondrood.

Abel Jagersma heeft tot nu toe 126 soorten nachtvlinders in z'n eigen tuin waargenomen, waarvan 86 soorten in 2003 en 42 soorten in 2004. Hij heeft een foto van de hermelijnvlinder (*Cerura vinula*) bij zich, die hij er ook aantrof. Samen met Andy Saunders is hij het afgelopen seizoen nog in het Gaasterland actief geweest. Ze hebben o.a. twee keer gesmeerd. Abel heeft geconcludeerd, dat het Harichsterbos in de verdrukking komt door allerlei plaatselijke ontwikkelingen. In augustus circa 68 nachtvlindersoorten gevangen, waaronder *Harpyia milhauseri* (de draak).

Johan Meijer had in augustus de koninginnenpage in zijn tuin. Ook gehakkelde aurelia's waren er voldoende.

Tymo Muus meldt de waarneming van een rouwmantel in Drachten, in Groningen en in Denemarken (waar hij op vakantie is geweest). Hij heeft veel Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland maart 2005

pijlstaarten gezien het afgelopen seizoen, waaronder het klein avondrood (*Deilephila porcellus*) en het groot avondrood (*Deilephila elpenor*), Tymo laat rupsen zien van de oleanderpijlstaart (*Daphnis nerii*) en de doodshoofdpijlstaart (*Acherontia atropos*) die hij uit buitenlands materiaal heeft opgekweekt. Tevens heeft hij een bak met geprepareerde vlinders bij zich, waaronder een grote beer (*Arctia caja*), een wolfsmelkpijlstaart (*Hyles euphorbiae*) uit Oostenrijk, een (albino) ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustri*), een *Lampropteryx suffumata* uit België, een malvabandspanner (*Larentia clavaria*) van Beetsterzwaag, een gevlekte groenuil (*Moma alpium*) van het Stuttebosch, een saffraangouduil (*Xanthia aurago*) uit Beetsterzwaag, een paddestoeluil (*Parascotia fuliginaria*), een grote wintervlinder (*Erannis defoliaria*), een bruine essenuil (*Lithophane semibrunnea*) uit Beetsterzwaag, een kromzitter (*Asteroscopus sphinx*).

Hilco Meijer meldt een lichte daguil (*Heliothis viriplaca*) van 28-5-2004 van het terrein van de Fûgelhelling. Verder zit de sporkehoutspanner (*Philereme vetulata*) ook op de wegedoorns bij de Fûgelhelling. In Drachten zijn rupsen van de witband-silene-uil (*Hadena compta*) gevonden op duizendschoon (*Dianthus barbatus*); een cultuurplant.

Henk & Auke Hunneman hebben eveneens een bak met geprepareerde vlinders bij zich. Hieronder de donkere iepenuil (*Cosmia affinis*), gevangen bij Lauwersoog; een soort die gebonden is aan iep en sterk achteruit is gegaan als gevolg van de iepziekte. Verder is de schijn-gamma-uil (*Syngrapha interrogationis*), ook gevangen bij Lauwersoog; dit is een zeldzame trekvlinder. De schapengrasuil (*Apamea furva*), gevangen bij Elsloo op licht. De roodkopwinteruil (*Conistra erythrocephala*), gevangen op de Schaopedobbe; een zeldzame soort in Friesland, waarvan uitsluitend oude waarnemingen uit Gaasterland bekend zijn. Tijdens de excursie in het Oosterschar hebben zij een afwijkende vorm gevonden van de berkenoogspanner (*Cyclophora albipunctata* → vermoedelijk *forma nigrosparsata*). Andy Saunders ving tijdens dezelfde excursie een afwijkende vorm van de gewone bandspanner (*Epirrhoe alternata*); een exemplaar met strepen over de vleugels.

In het Fochtelooërveen zijn weer een groot aantal veenhooibeestjes gezien met uitschieters op 18 juni (102 exx) en 22 juni (190 exx). Op een avond werden nog een zestal rupsen gevonden. Een onderzoek naar de verschuiving in vliegtijd van het veenhooibeestje, met een vergelijking tussen onze gegevens en die in de atlas van Tax laten het opmerkelijke feit zien, dat de vlinders momenteel circa twee weken eerder vliegen dan in de jaren tachtig. Henk en Auke willen in 2005 een onderzoekje doen, of de nectarplant van het veenhooibeestje (dopheide) ook eerder bloeit dan vroeger. **Hierbij een oproep aan iedereen om in 2005 vast te stellen, wanneer de dopheide begint te bloeien en dit aan hen door te geven (emailadres: hunneman@planet.nl).**

Judith Bouma laat foto's zien van een rups en het imago van een eikenblad (*Gastropacha quercifolia*).

Hessel Hoornveld (sr.) meldt van het KNNV vernomen te hebben, dat er 10 wegedoorns worden bijgeplaatst op de nieuwe locatie in Drachten. Dit is een goede zaak voor de Sporkehoutspanner (*Philereme vetulata*).

Oebele Idema heeft op 26 juli bij Kollumeroord een keizersmantel waargenomen. Tevens heeft hij een melding gehad van een doodshoofdvlinder.

Anja Kerkhof had zes rupsen van de helmkruidvlinder (*Shargacucullia scrophulariae*) op Helmkruid (*Scrophularia spec.*). Ook nam ze de eikenpage waar in haar eigen tuin.

Hessel Hoornveld (jr.) heeft veel eikenpages gezien op een in de zon staande vuilboom en geconstateerd, dat zij onmiddellijk andere vlinders (zoals boomblauwtjes) verjagen, wanneer die in de buurt komen.

Siep Sinnema kreeg van buurtgenoten een rups van *Catocala nupta* (rood weeskind). Verder zijn er nogal wat meldingen van doodshoofdvlinders geweest. Siep laat via een beeldopname horen welk geluid de doodshoofdvlinder maakt, wanneer hij geïrriteerd raakt. Het is een tsjirpend geluid wat hij veroorzaakt met behulp van de holte van zijn eetorgaan. Tijdens hun vakantie op Madagascar kwamen hij en Jannie een grote kever tegen, die kon balken als een ezel. Ook dit liet hij ons via een beeldopname ervaren.

Gerard Bergsma had op 29 juli op de Schaopedobbe (tijdens zijn inventarisatieronde aldaar) een ontmoeting met een kersvers resedawitje.

4. Excursies 2004 van de Vlinderwerkgroep.

In de Flinterwille van oktober 2004 staan uitgebreide verslagen van de diverse gehouden excursies. Siep geeft nog een bondig verslag van deze evenementen.

5. Pauze.

6. Vedermotten in Friesland.

Gerrit Tuinstra geeft vervolgens een prachtige powerpointpresentatie over de in Friesland aangetroffen soorten vedermotten. Met name belicht hij de soorten die hij in zijn eigen collectie heeft.

De naam Vedermotten (*Pterophoridae*) heeft te maken met het uiterlijk van de vlinders (buitenlandse namen zijn bv. Plume moths, Federmotten, Fjädermotten en Fjarmol).

Gerrit vertelt eerst over eigen ervaringen en zelf waargenomen soorten.

Vedermotten vormen een speciale groep binnen de lepidoptera (vanwege het "vreemde" uiterlijk). De vleugels hebben inkepingen en zijn daardoor veerachtig. Er zijn echter uitzonderingen, bv. de soorten uit de subfamilie *Agdistinae*. Geen andere vlinders hebben degelijke inkepingen, m.u.v. de micro-familie *Alucitidae*. Deze vlinders hebben echter meer inkepingen in de vleugels.

Vedermotten hebben een wereldwijde verspreiding en leven in uiteenlopende biotopen: van woestijnen en zoute gebieden tot aan hooggebergten, zelfs in

Groenland en IJsland, in bosgebieden, rivieroeveren, beekdalen, veengebieden, graslanden, heidegebieden enz.

De biologie van de soorten is erg wisselend. Zo kunnen bv. de rupsen op verschillende manieren foerageren: in wortelstokken of stengels van planten, op bladeren en in bloemen en/of zaden.

De familie *Pterophoridae* heeft (wereldwijd) vier subfamilies:

- *Agdistinae* (vleugels zonder inkepingen! Voorvleugels met zgn. “naakt” veld),
- *Pterophorinae* (voorvleugels met één inkeping),
- *Ochyroticinae* (niet in Europa) (vleugels zonder inkepingen! Voorvleugels zonder “naakt” veld) en
- *Deuterocopinae* (niet in Europa) (voorvleugels met twee of drie inkepingen).

Hierna wordt een tabel getoond met 37 soorten vedermotten (*Agdistinae* en *Pterophorinae*), waarvan tot nu toe 21 soorten in Friesland zijn waargenomen.

Gerrit ‘behandelt’ vervolgens 16 soorten vedermotten en laat diverse kenmerken en verschillen zien. Het zijn *Agdistis bennetii*, *Oxyptilus chrysodactyla*, *Oxyptilus parvidactyla*, *Buckleria paludum*, *Amblyptilia acanthadactyla*, *Platyptilia gonodactyla*, *Platyptilia calodactyla*, *Platyptilia isodactylus*, *Platyptilia ochrodactyla*, *Platyptilia pallidactyla*, *Stenoptilia pneumonanthus*, *Stenoptilia zophodactylus*, *Stenoptilia pterodactyla*, *Emmelina monodactyla*, *Pterophorus pentadactyla*, *Adaina microdactyla* en *Hellinsia didactylites*.

Op het “verlanglijstje” van Gerrit, voor Friesland, staan de soorten *Oxyptilus pilosellae* (Muizeoor), *Platyptilia nemoralis* (Kruiskruid), *Stenoptilia zophodactylus* (Duizendguldenkruid), *Stenoptilia bipunctidactyla* (Blauwe knoop) en *Hellinsia lienigianus* (Bijvoet).

Bij het zoeken naar vedermotten is het van belang te letten op de juiste vliegtijd (of rupsentijd), het juiste biotoop en de aanwezigheid van de voedselplant, het gedrag/leefwijze van de vedermotten (m.b.t. methode van waarnemen) en sporen van rupsen .

7. Rondvraag.

Er zijn geen bijzonderheden.

8. Sluiting.

Voorzitter Siep Sinnema bedankt Gerrit voor de indrukwekkende presentatie over de vedermotten en sluit de bijeenkomst door iedereen te bedanken voor zijn/haar komst en de Fûgelhelling voor de verleende gastvrijheid.